

Быйкаайык уолу миигин ымсыырдала —
Киниэхэ тахсан сьлдьбыт киһи диэн!
Оччоҕо дьонум миигин куттууллара —
Элбэх сибиэннээх уонна үрдүк диэн...

Кэпсээн баар: биир дьахтар, аттакыларга
Бааһынаҕа бурдук быһа сьлдьбан,
Оботун хаалларбыт үһү хадьымалга,
Ону Хомпоруун булгунньахха ильдэн

Түһэрибит. Уонна хотойдуу тылынан
Ийэбэ тугу эрэ эппит,

Уолу тыгырахтарыгар кыбыйан,
Халлаан күөбэр үрүн күнгэ сүппүт...

Онуоха диэри Хомпоруун көтөн истин,
Кыһыннаах сайыны айаннаабыттар,
Күн хочото үтүө дойдулаах эбиттэр,
Онно уолу Хомпоруун ииппит...

(Ыыс Булгунньах ырыата.)

ОЙУКУ.

ТАЛЛАН БҮРЭ — ТЫЛБААСЧЫТ

Ефрем Степанович Сивцев-Таллан Бүрэ “поэттар поэттара” диэн ааттаммыт, уустук уобарастаах, ураты суоллаах-иистээх поэт быһыытынан биллэр. Кини айымньылары уобараһа уратытынан, поэтической куолаһа, тыла-өһө туспатынан ааҕааччы болжомтотун тардар аналлаах. Кини далааһына, түгэбэ көстүбэт дык-ти поэзията — бэйэтин хоһооннорунан, поэмаларынан эрэ мунурдаммат. Таллан Бүрэ тылбаасчыт быһыытынан эмиэ биллэр. Поэт айар үлэтин сабалыабыттан, поэтической уобараһыгар маарынныыр поэттар хоһооннорун кыайа-хото тылбаастыыра. Бу — романтик Лермонтов, декабрист Пушкин дык-ти амфитеатральной уобарастардаах Европа поэттара: Байрон, Гете, Петефи, украинец Тьчина этилэрэ. Барыларын көңүл санаа, өй-билии, чиэс иһин охсуһуу манньытар. Бу Европа поэттарын Таллан Бүрэ оригиналыттан буолбакка, нууччалыы тылбааһыттан ылан суруйара, чочуйара. Туттар ньымалара: тыл турар миэстэтин уонна ситимин уларытыы, ханыыласпыт тылы туттуу уратыларын бэлиэтиибин.

Таллан Бүрэ барыта 17 айымньыга тылбаас онорбут. Ону таһынан 18 хоһоону Е.С. Сивцев-Таллан Бүрэ И.Д. Винокуров-Чабылбанҕа суруйбут суругун рукопиһыттан буллум.

Бу сахалыыттан нууччалыы тылбаас буолар. Эбэтэр, биир өттүнэн ылан көрдөххө, бу тылбаас — нууччалыыттан-сахалыы буолуон эмиэ сөп. Мин бу хоһоону рукопиһыттан ылан, сахалыыттан — нууччалыы тылбаас диэн ырытабын. Таллан Бүрэ Т.В. Сальманович тылбааһын сөбүлээбэтэх уонна хоһоонун бэйэтэ тылбаастаан көрбүт. Кырдык, оригиналы кытары туох да уратыта суох: сэттэ строфалаах, тутула тэнг. Ол эрэри, “Будулуйар Булун” оригиналга иккитэ этиллэр буоллабына, тылбаастарга биирдэ. Бу хоһоон тылбааһа үрүн хоһоон формалаах. Ол эрэри бу рукопись таах хаалан хаалбыт. Онтон кэнники ол иһин буолуо, Светлана Кузнецова тылбаастаабыт вариана быдан сөптөөх буолан, “Лена прекрасная” хомуурунньукка киирбит. Бу тылбаас трехстопнай хорейынан суруллубут, алта строфалаах.

Таллан Бүрэ хоһооно	Бэйэтин тылбааһа	С. Кузнецова тылбааһа
Бйданга сyндальйан Өрүскэ түспүтэ; Күтүр хайа күндэлийэн Күлүктүү турбута. Ол хайа оройугар Уоллаах кыыс турара: Будулуйар Булунгум Сынньана сытара. Көнгүл уола, тааттаран, Кыһыгар кэпсиирэ: «Совет иһин сааланан, Сэгээр, бардым», -- диирэ. Муннаах кыыс сэрэйэрэ Уол бырах барарын, Санаар! -- диэн эймэнэрэ, Этэрэ кэриэһин, Аллараа, таас үрэбим Сыккырыы сүүрэрэ, Будулуйар Булунгум Сынньана сытара... Ол уол эргийбэтэбэ Тапталлаах кыһыгар; Өспүт эрдээх сүрэбэ -- Сэрии сыһытыгар. Онтон ыла очуоска Уол ыллаабат буолта. Тойук буолан норуокка Сырдык аата хаалта. 1932 сыл.	Полуночная луна В реке потонула. Пятиглавая скала Луну заслонила. На вершине той скалы Две тени стояли, Про разлуки, про войны, Про любовь сказали. И юноша сонеты Девушке там поет: «С зарею за Советы Твой миленький идет... Дева руки ломает И слезы роняет. «Вспомни меня», -- сказала, И что-то завещала. Внизу ручей игривый Светлой лентой бежал, А Булун мой бурливый В ночи сонно дремал... С той поры на вершине Юноша не поет, При луне на вершину Он больше не придет; Не вернется отныне -- Из сердца растет трава, Он не вернется к милой, Но песнь о нем жива... 1929 год.	Месяц, как луны осколок, Над рекой сиял, И Булун, родной поселок, Над рекою спал. День еще не возвращался, Не было поры. Парень с девушкой прощался На верху горы. Не таил своих секретов, Счастлив был судьбой. Говорил: «За власть Советов Ухожу я в бой». И играла в парне сила, И цвела весна. «Помни, — девушка просила, — Остаюсь одна». Этот парень не вернулся, Видно, так устал, Вольным ветром обернулся И землю стал. Не дошли, угасли вести Из чужих сторон, Навсегда с тех пор известен Стал народу он.

Түмүктээн эттэххэ, Таллан Бүрэ нуучча, омук классиктарынын айымньыларынын төрөөбүт норуотугар билсигиннэрэргэ бары күүһүн, сыратын биэрбитэ. Таллан Бүрэ тылбаастара дын сахалыы тахсыылаахтарынан уратылар, кэрэхсэнэр аналлаахтар.

Ангелла ПОПОВА,
Таллан Бүрэ аатынан Бөтүг орто оскуолатын
XI кылааһын үөрэнээччитэ.